

ПРАВО ТА ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ АКТУАЛЬНИХ БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ

УДК 316.346: 305

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-8-13

Олександр МОРГУНОВ ©

доктор юридичних наук, професор
(Дніпровський державний
університет внутрішніх справ,
м. Дніпро, Україна)

ДО ПРОБЛЕМИ КЛАСИФІКАЦІЇ МЕДИКО-ПРАВОВИХ ВІДНОСИН У СПОРТИВНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Розкрито проблемні аспекти класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України. Звернено увагу на невідповідність сучасним умовам поширеного у наукових колах поділу права на галузі за критерієм предмета і методу. З'ясовано, що предмет спортивного права України перебуває у процесі трансформації, а коло суспільних відносин, що регулюються його нормами, має тенденцію до збільшення. Це аргументовано: а) триваючою адаптацією національного законодавства України до принципів і стандартів Європейського Союзу; б) поступовим заміщенням рекомендаційних правил міжнародних спортивних організацій єдиними міжнародними нормами; в) збільшенням ролі спорту у забезпеченні громадського здоров'я. Підкреслено, що у предметі спортивного права України зазвичай не виділяється окрема група медико-правових відносин.

Запропоновано класифікувати медико-правові відносини у спортивному праві за різноманітними критеріями. За метою правового впливу – на: а) регулятивні; б) правоохоронні. За спрямуванням – на: а) внутрішні організаційні; б) відносини, що стосуються медичних прав і обов'язків фізичних осіб у сфері спорту; в) медико-деліктні відносини; г) відносини щодо медичного страхування; г) відносини щодо фізичної реабілітації; д) зовнішні організаційні відносини. За суб'єктами – на: а) відносини між фізичними особами та медичними працівниками; б) відносини між фізичними особами та юридичними особами; в) відносини між юридичними особами. За вектором взаємодії суб'єктів – на: а) вертикальні; б) горизонтальні. За сутністю – на: а) матеріальні; б) процесуальні. Наголошено, що вибір того чи іншого критерію для класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України залежить від того, що саме вкладає дослідник у розуміння спортивного права та його предмета.

Підтримано наукову позицію щодо систематизації спортивного права для більш ефективного застосування норм і чіткого окреслення предмета правового регулювання. Зроблено висновок про складність класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України через розмаїтість підходів до його сутності.

Ключові слова: спортивне право, предмет правового регулювання, суспільні відносини, здоров'я, медико-правові відносини, класифікація, норми.

Постановка проблеми. Протягом усієї історії людської цивілізації медицина і спорт були тісно пов'язаними між собою. Насамперед це пояснюється важливістю спортивних і медичних знань для належного забезпечення здоров'я як окремої людини, так і суспільства в цілому. В умовах протидії збройній агресії російської федерації зв'язок між медициною і спортом став ще більш виразним. Це спричинено зміною підходів до реабілітації у сфері охорони здоров'я, а також збільшенням чисельності осіб, які потребують такої допомоги, серед цивільного населення та комбатантів.

Сучасне спортивне право України є складним та багатограним утворенням в

© О. Моргунов, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-2259-3620>

oleksandr.morhunov@dduvs.edu.ua

національній системі права, що охоплює широкий спектр правових норм, об'єднаних у межах фундаментальних галузей права. Подальше становлення спортивного права України як комплексної правової галузі обумовлює необхідність визначення інструментарію, за допомогою якого регулюються відносини між суб'єктами спортивної діяльності.

З іншого боку, окреслення відносин, об'єднаних регулятивним впливом спортивного права України, вбачається надзвичайно актуальним завданням, оскільки це дозволить систематизувати й упорядкувати існуючі правові норми, сприятиме їх більш ефективному застосуванню, а також наблизить вітчизняне законодавство до принципів і стандартів, діючих у Європейському Союзі.

З огляду на викладене дослідження проблем врегулювання медико-правових відносин в Україні нормами спортивного права вбачається доволі цікавим та актуальним завданням.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми.

Науковий доробок, спрямований на розв'язання медико-правових питань у спортивній сфері, репрезентований двома основними групами досліджень: медичних, представлених у роботах В. Білого, Є. Михалюка, В. Ташука, І. Шевченко та багатьох інших; а також правових, до яких слід віднести праці С. Книша, Б. Логвиненка, М. Ткалича, Г. Муляр, Ю. Назарко, І. Сенюти, С. Стеценка, В. Теремецького, О. Ховпуна та інших фахівців.

Попри достатню кількість наукових робіт у царині вітчизняного спортивного права комплексний і динамічний характер останнього зумовлює необхідність ґрунтовного вивчення відносин, що поєднують медичну і спортивну сфери. Поготів правовий вплив на зазначені відносини в Україні відбувається під дією двох головних чинників: відбиття повномасштабної збройної агресії російської федерації, а також продовження курсу на інтеграцію до Європейського Союзу.

Мета статті полягає у проведенні класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України та розкритті пов'язаних із цим проблем.

Виклад основного матеріалу. Відкидаючи дискусії з приводу поняття й сутності комплексних галузей права, наголосимо на тому, що право як регулятор суспільних відносин є динамічним явищем. Відповідно й сама система права зазнає трансформацій, змінюючись під впливом виникнення нових сфер, що потребують правового врегулювання.

Погоджуючись із М. Ткаличем, сучасне спортивне право можна вважати унікальним явищем, що виходить за межі традиційних уявлень про систему права. Така позиція пояснюється історичними особливостями формування спортивного права як права «неписаного», звичаєвого, а також транснаціональним характером відносин у сфері спорту та пов'язаною з цим підвищеною роллю міжнародних спортивних організацій у врегулюванні таких відносин [1]. Так само поширений в наукових колах поділ права на галузі за критерієм предмета і методу вбачається дещо застарілим у сучасних умовах. Насамперед це спричинено тим, що комплексні галузі права спеціалізують норми традиційних галузей, формуючи при цьому власні галузеві норми, що утворюють їхню базу. У попередніх дослідженнях нами вказувалося на комплексну природу спортивного права, а також на те, що правове регулювання відносин у сфері фізичної культури і спорту охоплює норми цивільного, господарського, трудового, адміністративного права та інших галузей [2, с. 95].

Підтримуючи Н. Уварову та Б. Логвиненка, наголосимо, що більш важливим сьогодні слід вважати збереження балансу між належним забезпеченням прав, свобод і законних інтересів людини та ефективністю інструментів владного впливу [3, с. 143]. Тобто, досліджуючи ту чи іншу галузь права, потрібно виходити саме з ефективності її впливу на суспільні відносини.

Проведення класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України неможливе без розкриття предмета цієї комплексної галузі права. Зупинимось на цьому більш детально, спираючись на те, що у теорії права під предметом прийнято розуміти сукупність усіх суспільних відносин, врегульованих певною галуззю права.

Так, Р. Чередник відносить до предмета спортивного права України горизонтальні суспільні правовідносини, пов'язані з реалізацією різноманітних напрямів спортивної діяльності, що виникають між спортивними організаціями та іншими суб'єктами сфери спортивної діяльності [4, с. 276]. Наведений підхід істотно звужує коло відносин, врегульованих спортивним правом, залишаючи осторонь будь-які

вертикальні за своєю суттю владно-управлінські відносини у спортивній сфері.

Інший підхід демонструють О. Заярний та А. Куц, виділяючи в межах предмета регулювання спортивного права такі види правовідносин: а) що складаються у процесі реалізації громадянами права на заняття спортом, формування спортивних організацій, проведення фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів; б) що пов'язані з розробкою, запровадженням та застосуванням внутрішніх спортивних регламентів, правил та процедур; в) що стосуються здійснення контролю за дотриманням нормативних приписів у галузі спорту та застосування встановлених санкцій [5, с. 14].

У свою чергу, А. Апаров зазначає, що норми спортивного права спрямовані на врегулювання таких груп суспільних відносин: а) що пов'язані з організаційними, соціальними, економічними та іншими аспектами організації та здійснення діяльності у сфері фізичної культури і спорту; б) що пов'язані з проведенням спортивних заходів різного характеру, у тому числі спортивних змагань; в) що виникають при створенні умов для розвитку фізичної культури і спорту; г) що пов'язані зі спортивними господарськими, цивільними, трудовими, адміністративними, фінансовими та іншими видами суспільних відносин, котрі виникають у зв'язку з організацією та проведенням цілеспрямованих фізкультурно-оздоровчих та спортивних заходів комерційного та некомерційного спрямування; ґ) що виникають між суб'єктами сфери фізичної культури і спорту, які мають аматорський чи професійний статус або займаються фізичною культурою і спортом для задоволення своїх особистих потреб, а також між організаторами фізкультурно-оздоровчих або спортивних заходів; д) суспільних відносин споживання результатів спортивних заходів (спортивних послуг видовищного характеру тощо) [6, с. 12–13]. Незважаючи на ширший, порівняно із попередніми, підхід до розуміння предмета спортивного права, вважати його досконалим також складно.

У зазначеному аспекті варто підтримати О. Ющика, який справедливо вказує на те, що еклектичність уявлень про предмет спортивного права загалом та його поняття і виду та інституційну диференціацію зокрема негативно позначаються на рівні правового регулювання спорту в Україні та свідчать про необхідність додаткового вивчення цих проблем [7, с. 14].

Так само Т. Девіс зазначав, що незалежно від того, чи є спортивне право окремою галуззю, складно заперечувати, що воно стосується різноманітних фундаментальних галузей права. Спортивне право з його широкою розмаїтістю юридичних аспектів, імовірно, охоплює більше галузей права, ніж будь-яка інша юридична дисципліна [8, с. 219].

Викладене дозволяє дійти висновку про те, що предмет спортивного права України перебуває у процесі трансформації, а коло суспільних відносин, що регулюються нормами спортивного права, має тенденцію до збільшення. Це можна пояснити такими чинниками, як: а) триваюча адаптація національного законодавства України до принципів і стандартів Європейського Союзу; б) поступове заміщення рекомендаційних правил міжнародних спортивних організацій (так зване «м'яке право») єдиними міжнародними нормами; в) збільшення ролі спорту у забезпеченні громадського здоров'я. Ще одним цікавим моментом є те, що, розглядаючи коло суспільних відносин, врегульованих спортивним правом, науковці не виділяють в окрему групу медико-правові відносини у спортивній сфері.

Переходячи до класифікації суспільних відносин, потрібно наголосити на відсутності узгодженого підходу до її проведення. Насамперед це обумовлене тим, що окреслені відносини є досить різноманітними та складними. Крім того, досліджувані відносини регулюються нормами різних галузей права, об'єднаними сферою спорту. Отже, враховуючи зазначені чинники, пропонуємо зосередитися на таких підходах до класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України.

За метою правового впливу медико-правові відносини у спортивному праві бувають регулятивними (проведення профілактичних медичних оглядів) та правоохоронними (притягнення до відповідальності за вживання допінгу).

За спрямуванням такі відносини можуть бути поділені на: а) внутрішні організаційні (в межах спортивних організацій, закладів охорони здоров'я тощо); б) відносини, що стосуються медичних прав і обов'язків фізичних осіб у сфері спорту; в) медико-деліктні відносини (порушення медичних норм і правил, зокрема, у професійному спорті); г) відносини щодо медичного страхування; ґ) відносини щодо фізичної реабілітації; д) зовнішні організаційні відносини [9, с. 77–78].

За суб'єктами медико-правові відносини у спортивному праві України можна поділити на такі групи: а) відносини між фізичними особами (спортсменами) та медичними працівниками; б) відносини між фізичними особами (спортсменами) та юридичними особами (органами публічного адміністрування, спортивними організаціями); в) відносини між юридичними особами (наприклад, між спортивною організацією та багатопрофільним закладом охорони здоров'я).

За вектором взаємодії суб'єктів відносини можна диференціювати на: а) вертикальні (між суб'єктами, що наділені різними владно-управлінськими функціями у сфері охорони здоров'я); б) горизонтальні (між рівними учасниками відносин, наприклад, медичними працівниками та фахівцями з реабілітації).

За сутністю медико-правові відносини можуть бути поділені на: а) матеріальні (пов'язані з матеріальними нормами, наприклад, щодо сприяння здоровому способу життя); б) процесуальні (наприклад, стосовно розгляду заяви про стаціонарне лікування).

Вибір того чи іншого критерію для класифікації медико-правових відносин у спортивному праві України залежить від того, що саме вкладає дослідник у розуміння спортивного права, як саме він розглядає його предмет.

Вважаємо можливим вирішення проблем, пов'язаних із класифікацією медико-правових відносин у спортивному праві України, шляхом удосконалення національного спортивного законодавства. Насамперед це стосується його систематизації, що дозволить більш ефективно застосовувати норми права, а також чітко окреслити предмет правового регулювання цієї галузі. У будь-якому разі висловлювані у наукових колах пропозиції щодо розробки і прийняття «спортивного кодексу» заслуговують на підтримку.

Не менш важливо звернути увагу на те, що медико-правові відносини у сфері спорту не стосуються виключно професійної діяльності спортсменів або спортивних організацій. Такі відносини охоплюють реалізацію медичних прав всіма їх учасниками. Наприклад, реабілітація осіб з інвалідністю є системою медичних, психологічних, педагогічних, фізичних, професійних, трудових, фізкультурно-спортивних та соціально-побутових заходів [10]. Такий (широкий) підхід дозволяє охопити основні види медико-правових відносин саме спортивною сферою.

Висновки. Підсумовуючи, варто визнати складність формування єдиного підходу до розуміння спортивного права в Україні. У зв'язку з цим вчені по-різному розглядають відносини, охоплені предметом вітчизняного спортивного права. Навіть незважаючи на визнання факту впливу традиційних галузей права, насамперед цивільного, адміністративного та кримінального, на спортивне право України, зв'язок останнього з медичним правом залишається недостатньо дослідженим. Унаслідок цього проведення класифікації медико-правових відносин у спортивному праві ще більш ускладнюється.

Перспективи подальших наукових досліджень мають полягати у виробленні уніфікованого погляду на спортивне право в Україні, що дозволить більш предметно зосередитися на характеристичні окремих медико-правових відносин.

Список використаних джерел

1. Ткалич М. Lex Sportiva або щодо сутності спортивного права. *Юридична Газета*. 2016. № 37 (535). URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/lex-sportiva.html>.
2. Моргунов О. А. Адміністративно-правове регулювання у сфері фізичної культури та спорту. *Правова наука і державотворення в Україні в контексті правової інтеграції : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Суми, 24-25 трав. 2019 р.) / МВС України ; Сум. філія Харків. нац. ун-ту внутр. справ. Суми : Видав. дім «Ельдорадо», 2019. С. 95–96.
3. Uvarova N. V., Lohvynenko B. O. The mechanism of legal regulation of social relations as a type of mechanism of public administration // *Modernization of the system of public management and administration in Ukraine: the experience of the Republic of Latvia : scientific monograph*. Riga, Latvia : «Baltija Publishing», 2023. 232 p. P. 143–159.
4. Чередник Р. В. Становлення спортивного права як комплексної галузі в правовій системі України. *Актуальні проблеми політики*. 2011. Вип. 42. С. 272–279.
5. Зяярний О., Куц А. Спортивне право в Україні. Ознаки самостійної галузі. *Юридичний Вісник України*. 2011. № 50 (859). С. 14.
6. Апаров А. М. Концепція спортивного права: огляд ключових аспектів. *Вісник Одеського національного університету. Серія : Правознавство*. 2017. Т. 22. Вип. 1. С. 6–19.
7. Ющик О. О. Спортивне право: теоретико-правовий аналіз, поняття, формування в

національній правовій системі : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2020. 26 с.

8. Davis T. What Is Sports Law? *Marquette sports law review*. 2001. Vol. 11. Issue 2. P. 211–244. URL : <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1517&context=sportslaw>.

9. Логвиненко Б. О. До питання про предмет медичного права України. *Європейські перспективи*. 2012. № 4 (1). С. 74–78.

10. Про реабілітацію осіб з інвалідністю в Україні : Закон України від 06.10.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>.

Надійшла до редакції 03.04.2024

Прийнято до опублікування 10.04.2024

References

1. Tkalych, M. (2016) Lex Sportiva abo shchodo sutnosti sportyvnoho prava [Lex Sportiva or on the essence of sports law]. *Yurydychna Hazeta*. № 37 (535). URL : <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sportivne-pravo/lex-sportiva.html>. [in Ukr.].

2. Morhunov, O. A. (2019) Administratyvno-pravove rehuliuвання u sferi fizychnoi kultury ta sportu [Administrative and legal regulation in the field of physical culture and sports]. *Pravova nauka i derzhavotvorennia v Ukraini v konteksti pravovoi intehratsii : materialy KhII Mizhnar. nauk.-prakt. konf.* (m. Sumy, 24-25 trav. 2019 r.) / MVS Ukrainy ; Sum. filiiia Kharkiv. nats. un-tu vnutr. sprav. Sumy : Vydav. dim «Eldorado», pp. 95–96. [in Ukr.].

3. Uvarova, N. V., Lohvynenko, B. O. (2023) The mechanism of legal regulation of social relations as a type of mechanism of public administration // Modernization of the system of public management and administration in Ukraine: the experience of the Republic of Latvia : scientific monograph. Riga, Latvia : «Baltija Publishing». 232 p., pp. 143–159.

4. Cherednyk, R. V. (2011) Stanovlennia sportyvnoho prava yak kompleksnoi haluzi v pravovii systemi Ukrainy [The formation of sports law as a complex field in the legal system of Ukraine]. *Aktualni problemy polityky*. Vyp. 42, pp. 272–279. [in Ukr.].

5. Zaiarnyi, O., Kuts, A. (2011) Sportyvne pravo v Ukraini. Oznaky samostiinoi haluzi [Sports law in Ukraine. Signs of an independent industry]. *Yurydychnyi Visnyk Ukrainy*. № 50 (859), p. 14. [in Ukr.].

6. Aparov, A. M. (2017) Kontseptsiiia sportyvnoho prava: ohliad kliuchovykh aspektiv [The concept of sports law: an overview of key aspects]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Serii : Pravoznavstvo*. T. 22. Vyp. 1, pp. 6–19. [in Ukr.].

7. Yushchik, O. O. (2020) Sportyvne pravo: teoretyko-pravovyi analiz, poniattia, formuvannia v natsionalnii pravovii systemi [Sports law: theoretical and legal analysis, concepts, formation in the national legal system] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kyiv. 26 p. [in Ukr.].

8. Davis, T. (2001) What Is Sports Law? *Marquette sports law review*. Vol. 11. Issue 2, pp. 211–244. URL : <https://scholarship.law.marquette.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1517&context=sportslaw>.

9. Lohvynenko, B. O. (2012) Do pytannia pro predmet medychnoho prava Ukrainy [Regarding the subject of medical law of Ukraine]. *Yevropeiski perspektyvy*. № 4 (1), pp. 74–78. [in Ukr.].

10. Pro rehabilitatsiiu osib z invalidnistiu v Ukraini [About the rehabilitation of persons with disabilities in Ukraine] : Zakon Ukrainy vid 06.10.2005. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2961-15#Text>. [in Ukr.].

ABSTRACT

Oleksandr Morhunov. To the problem of classification of medical and legal relations in sports law of Ukraine. The article reveals the problematic aspects of classification of medical and legal relations in sports law of Ukraine. Attention is drawn to the inconsistency with the current conditions of the widespread in scientific circles division of law into branches by the criterion of subject matter and method. It is found that the subject matter of sports law of Ukraine is in the process of transformation, and the range of social relations regulated by its norms tends to grow. This is substantiated by: a) the ongoing adaptation of Ukraine's national legislation to the principles and standards of the European Union; b) the gradual replacement of the recommendatory rules of international sports organizations by uniform international standards; c) the increasing role of sport in ensuring public health. It is emphasized that the subject matter of sports law in Ukraine usually does not distinguish a separate group of medical and legal relations.

It is proposed to classify medical and legal relations in sports law according to various criteria. By the purpose of legal influence: a) regulatory; b) law enforcement. By direction: a) internal organizational; b) relations relating to medical rights and obligations of individuals in the field of sports; c) medical tort relations; d) relations on health insurance; e) relations on physical rehabilitation; f) external organizational relations. By subjects: a) relations between individuals and medical professionals; b) relations between individuals and legal entities; c) relations between legal entities. By the vector of interaction between subjects: a) vertical and b) horizontal. By nature: a) material and b) procedural. It is underlined that the choice of a particular criterion for classification of medical and legal relations in sports law of Ukraine depends on what the researcher puts into understanding sports law and its subject matter.

The author supports the scientific position on the systematization of sports law for more efficient application of the rules and a clear definition of the subject matter of legal regulation. The author concludes that it is difficult to classify medical and legal relations in sports law of Ukraine due to the variety of approaches to its essence.

Keywords: *sports law, subject of legal regulation, social relations, health, medical and legal relations, classification, norms.*

УДК 343.81

DOI: 10.31733/2078-3566-2024-2-13-18

Іван БОГАТИРЬОВ[©]

доктор юридичних наук, професор,
заслужений діяч науки і техніки України
(Державний університет «Житомирська
політехніка», м. Житомир, Україна)

ОРГАНІЗОВАНА КОРУПЦІЙНА ЗЛОЧИННІСТЬ ЯК ЗАГРОЗА НАЦІОНАЛЬНІЙ БЕЗПЕЦІ УКРАЇНИ

Розглянуто проблему організованої корупційної злочинності. Зазначено, що організована корупційна злочинність, безумовно, пов'язана з причинами і умовами її виникнення. Доведено, що організована корупційна злочинність є загрозою національній безпеці країни. Виокремлено чотири кримінологічні загрози: політичну, ідеологічну, економічну та соціальну. Окреслено роль кримінологічної характеристики у запобіганні організованій корупційній злочинності. Констатовано, що до вторгнення російської федерації в Україну суспільство патологічно терпляче ставилося до організованої корупційної злочинності, при цьому матеріальна винагорода за послуги тому чи іншому чиновнику сприймалася зазвичай як цілком нормальне явище. Тому закономірно, що матеріальне становище посадових осіб із приходом до владних структур помітно покращується, проте це абсолютно не пов'язане з оплатою їхньої праці. Зазначено, що після нашої перемоги над ворогом організована корупційна злочинність має зайти далеко в куток або, навпаки, може виплеснути всіма своїми проявами. Виокремлено суб'єкти запобігання організованій корупційній злочинності в Україні.

Ключові слова: *корупційна злочинність, кримінологічна безпека, національна безпека, правоохоронні органи, дізнавач, кримінологічна характеристика, суб'єкти запобігання.*

Постановка проблеми. Варто наголосити, що про організовану корупційну злочинність в Україні вже десятиліттями говорять у державних і недержавних інституціях, засобах масової інформації, суспільстві загалом. Саме нова доба розвитку країни, вибори нового президента, монобільшість у парламенті створили підґрунтя для довіри населення країни та укорінення думки стосовно того, що наша національна безпека буде захищена від багатьох негативних явищ, в тому числі й від організованої корупційної злочинності.

Отже, розповсюдженість організованої корупційної злочинності, її кримінологічна характеристика (стан, тенденції, динаміка, географія, причини та умови, латентність) в українському суспільстві, безумовно, пов'язані з традиційними соціокультурними і ментальними ролями, що склалися у нашій цивілізації. А тому говорити, що в Україні організована корупційна злочинність зародилася за роки незалежності, буде неправильним, інша справа, і на це слід звернути увагу, які прояви вона мала в різні історичні періоди.

Варто наголосити, що організована корупційна злочинність безжалісно руйнує демократичні підвалини суспільства, перероджує державний апарат, порушує принцип рівності громадян і юридичних осіб перед законом, формує у населення правовий нігілізм, каталізує організовану злочинність, завдає шкоди інтеграційному процесу країни у світовий простір.

© І. Богатирьов, 2024

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-4001-7256>

vanbogatyrov@gmail.com